

Jeopolitik Bir Baskı Aracı Olarak Enerji: Stratejik Sınırlar ve Bumerang Etkisi

Hüseyin Faruk ŞİMŞEK

Jeopolitik Bir Baskı Aracı Olarak Enerji: Stratejik Sınırlar ve Bumerang Etkisi

Hüseyin Faruk ŞİMŞEK

NİSAN 2026
KÜME | ANALİZ

Bu analizi aşağıdaki şekilde alıntalayabilirsiniz:

şimşek, Hüseyn Faruk. *Jeopolitik Bir Baskı Aracı Olarak Enerji: Stratejik Sınırlar ve Bumerang Etkisi*. Kùltür Medeniyet Vakfı, 1 Nisan 2026.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19220182>

Hüseyn Faruk şİMŞEK

Lisans eğitimini Boęazięi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans derecesini Bursa Uludaę Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda, doktora derecesini Aberdeen Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde almıştır. Araştırma alanları arasında stratejik kùltür, düzensiz savaş, vekâlet savaşları, devlet dışı silahlı aktörler ve İran'ın dış ve güvenlik politikaları yer almaktadır.

İllüstratör: Ahmet Berat AKYOL

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Kùltür Medeniyet (KÜME) Vakfı'na aittir. KÜME'nin izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir. Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve Kùltür Medeniyet Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

KÜME | İstanbul

Fenerbahçe Mahallesi, Şehit Ümit Yılbar Sk. No:1 Kadıköy/İstanbul

iletisim@kumevakfi.com

İçindekiler

Özet	1
Giriş	2
Arzın Silahlaştırılması: 1973 Krizinden Rusya Modeline	4
Arzın Silahlaştırılması Modeli ve Tekel İllüzyonu	4
1973 Petrol Krizi ve Silahın İcadı	5
Rusya Modeli	6
Erişimin Silahlaştırılması: ABD-Çin Rekabetinde Abluka Senaryoları	9
Küresel Müşterekler, Çekişmeli Bölgeler ve Erişimin Silahlaştırılması	9
Çin'in Stratejik Enerji Doktrini: Fırtınaya Hazırlık ve Kendi Kendine Yeter Olma	11
Genel Enerji Görünümü: Kömür Kalesi ve Petrol Kırılganlığı	12
Abluka Senaryoları, Operasyonel Zorluklar ve Çin'in Yanıtı	14
Sonuç	19
Kaynakça	21

Özet

Bu rapor, enerjinin silahlaştırılması kavramını hem üretici devletlerin arz kesintileri hem de hegemonik güçlerin erişim ablukaları üzerinden analiz ederek bu stratejinin sisteme entegre ve güçlü aktörlere karşı uzun vadede başarısızlığa mahkûm bir stratejik illüzyon olduğunu savunmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde 1973 OAPEC ambargosu ve 2022 Rusya-Avrupa doğal gaz krizleri incelenerek arzın silahlaştırılmasının kısa vadeli ekonomik şoklar yaratsa da nihayetinde küresel serbest piyasanın dört temel uyum mekanizmasını (üretim artışı, ticari stoklar, stratejik rezervler ve esnek nakliye rotaları) tetiklediği vurgulanmaktadır. Bu adaptasyon süreci, hedef ülkeleri hızla alternatif kaynaklara yöneltirken silahı kullanan aktörün pazar hakimiyetini kalıcı olarak kaybetmesine yol açan yıkıcı bir bumerang etkisi yaratmaktadır.

Raporun ikinci bölümünde ise, ABD-Çin rekabeti ekseninde erişimin silahlaştırılması argümanı, küresel müştereklerin kontrolü çerçevesinde ele alınmaktadır. Çin'in deniz yoluyla ithal ettiği petrole olan yapısal bağımlılığı, ABD'ye uzak deniz ablukası fırsatı sunmaktadır. Ancak Çin'in sahip olduğu devasa kömür rezervleri, stratejik stokları, talep daraltma kapasitesi ve Rusya-Türkistan bağlantılı karasal tedarik hatları, bu ablukanın etkisini yıllara yayarak küresel ekonomide derin krizler yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Sonuç itibarıyla araştırma, enerji nakil hatlarının ve kaynaklarının silahlaştırılmasının, zayıf ve izole ülkelere (örneğin 1990'lardaki Irak) karşı sonuç alıcı olabilse de küresel sisteme entegre devletlere karşı uygulandığında, ablukayı kuran gücü de ekonomik çöküş riskleriyle baş başa bırakabilecek iki ucu keskin ve yüksek riskli bir hamle olduğunu ortaya koymaktadır.

Giriş

Uluslararası ilişkilerde enerji; şirketlerin, tüketicilerin ve ülkelerin sürekli olarak bir sonraki hamleye hazırlandığı gerçek zamanlı ve kesintisiz bir mücadele alanıdır. Devletlerin ekonomik rekabet gücünü ve ulusal kapasitelerini belirleyen en temel unsurlardan olan enerjinin güvenliği aynı zamanda ulusal güvenliğin çok önemli bir parçasıdır.¹

Enerjinin jeopolitik bir baskı aracı olarak kullanılmasının örnekleri, İkinci Dünya Savaşı döneminde kıta Avrupası ve Japonya'ya yönelik ablukalara kadar gitse de petrol silahı teriminin literatürde kullanılması ilk kez 1973 petrol ambargosu sırasında gerçekleşmiş, zamanla doğal gaz gibi diğer kaynakları da kapsayacak şekilde enerji silahı terimine evrilmiştir. Karen Smith Stegen bu kavramı, enerji tedarikçisi bir devletin kaynaklarını müşterilerini cezalandırmak veya zorlamak için siyasi bir araç olarak kullanması şeklinde tanımlar.²

Mevcut literatür enerjinin silahlaştırılmasını, ağırlıklı olarak üretici devletlerin enerji arzını ceza ve ödül olarak kullanarak jeopolitik fayda elde etmesi olgusu üzerinden okusa da değişen küresel güç dinamikleri bu kavramın kapsamını genişletmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu raporda enerjinin silahlaştırılması kavramı dar anlamıyla yalnızca üretici devletlerin arzı kısıtlamasını veya kesmesini değil, aynı zamanda bir devletin rakibinin enerji tedarik hatlarına ve kaynaklarına erişimini engelleyerek onu siyasi tavizlere zorlamasını veya ulusal kapasitesini zayıflatmasını da içermektedir. Nitekim Gabriel Collins'in vurguladığı üzere, aralarında derin bir üretici-tüketici ilişkisi bulunmayan Çin ve ABD arasında on yıllardır süregelen ve giderek derinleşen bölgesel ve küresel üstünlük mücadelesinde enerji, olası abluka senaryolarının tartışıldığı temel bir stratejik alan olmaya devam edecektir.³ Bu genişletilmiş kavramsal çerçeve etrafında şekillenen rapor, enerjinin silahlaştırılması olgusunu arzın silahlaştırılması ve erişimin/güzergâhın silahlaştırılması olarak iki farklı boyutta incelemektedir.

Raporun ilk bölümü, enerji silahı kavramının doğuşunu ve sınırlarını ele almaktadır. 1973 OAPEC krizi ve Rusya'nın enerjiyi jeopolitik bir şantaj aracına dönüştürmesi (özellikle 2006-2022 arası kesintiler), Stegen'in dört aşamalı modeli üzerinden analiz edilmektedir. Bu bölüm, arzın silahlaştırılmasının kısa vadede bir şok yarattığını, ancak dördüncü aşamada hedef ülkelerin karşı hamleleriyle silahı kullanan arz tarafının pazarını yok eden bir etki doğurduğunu ortaya koymaktadır.

Raporun ikinci bölümü ise enerjinin silahlaştırılmasını tedarik yollarının kesilmesi senaryosu üzerinden ABD-Çin rekabeti bağlamında okumaktadır. Çin'in Malakka Boğazı başta olmak üzere deniz yoluyla ithal ettiği petrole olan

1 Gabriel Collins, "Energy as a Strategic Space for China: Words and Actions Point to a Competitive Future", *Mapping China's Strategic Space*, 28 Şubat 2024, <https://strategicspace.nbr.org/energy-as-a-strategic-space-for-china-words-and-actions-point-to-a-competitive-future/>.

2 Karen Smith Stegen, "Deconstructing the 'energy weapon': Russia's threat to Europe as case study", *Energy Policy*, Sustainability of biofuels, 39, sy 10 (01 Ekim 2011): 6511.

3 Collins, "Energy as a Strategic Space for China".

yapısal bağımlılığı, olası bir çatışmada ABD'nin uzak deniz ablukası gibi bir stratejik zorlama aracına başvurmasına zemin hazırlamaktadır. Ancak tıpkı Rusya örneğinde olduğu gibi, ABD'nin uygulayacağı olası bir erişim ablukasının hedeflerine ulaşmakta çeşitli engellerle karşılaşabileceği ortaya koyulmaktadır. Bu bağlamda Çin'in karasal tedarik hatları (Rusya ve Türkistan), talep kesintileri, ikame yakıt kapasitesi ve stratejik rezervleri ile sergileyeceği direnç, ablukanın sonuç verme süresini yıllara yayabilme potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, günümüz ekonomik sisteminde gerek ABD-Çin arasındaki gerekse küresel ölçekteki ekonomik karşılıklı bağımlılık (*interdependence*), uzun süreli ablukaların bölgesel ve küresel düzeyde ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlar oluşturma riskini artırmakta ve bu yöntemi sürdürülemez kılmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma, enerjinin silahlaştırılmasının, ister üretici devletin vanayı kapatması, isterse de baskın bir gücün deniz ticaret güzergâhını kesmesi şeklinde uygulansın, tek başına mutlak siyasi zafer getiren sihirli bir strateji olmadığını; aksine hem hedef devleti hem küresel sistemi hem de en nihayetinde silahı kullanan tarafı tahrip etme potansiyeli taşıyan yüksek riskli bir araç olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

Arzın Silahlaştırılması: 1973 Krizinden Rusya Modeline

Enerji kaynaklarının bir baskı ve zorlama unsuru olarak kullanılması, sık görülen ama etkisi itibarıyla tartışmalı bir yöntem olmuştur. Bu bölüm, enerji arz eden tarafın enerji arzını silahlaştırarak siyasi amaçlar için kullanmasını OAPEC ve Rusya örnekleri üzerinden incelemektedir. Bu iki örnek, devletlerin veya uluslararası örgütlerin pazar hakimiyetlerini siyasi hedefleri doğrultusunda nasıl araçsallaştırdığını ve bu hamlelerin sonuçlarını tartışmaktadır.

Arzın Silahlaştırılması Modeli ve Tekel İllüzyonu

Enerji arzının üretici devletler tarafından bir şantaj aracına dönüştürülmesi, enerjinin silahlaştırılmasının yaygın bir türüdür. Stegen, enerjinin bu şekilde silahlaştırılmasını dört aşamalı bir modelde inceler:

1. Enerji kaynaklarının devlet kontrolüne alınması,
2. Enerji nakil yollarının kontrol altına alınması,
3. Enerji arzının hedef devleti örtülü veya açıkça tehdit etmek, cezalandırmak veya ödüllendirmek amacıyla kullanılması.⁴

Geleneksel analizlerde bu üç madde dikkate alınsa da genellikle gözden kaçan ve enerji arzının silahlaştırılmasının nihai etkisini belirleyen en kritik aşama dördüncüsüdür: Bağımlı hedef hükümetin bu tehdit, fiyat artışı veya kesintilere verdiği tepki. Zira stratejik düzlemde asıl belirleyici olan, tehdidin kendisi değil, hedef ülkenin buna yanıt olarak geliştirdiği politika ve adaptasyon sürecidir.

Uluslararası enerji politikalarına dair en yaygın kanı, enerji üreticilerinin ellerinde tüketici ülkeleri cezalandırmak için istedikleri an kullanabilecekleri bir enerji silahı bulunduğuna dair inançtır. Bu inancın temel dayanağı olarak genellikle 1973 yılında OAPEC üyeleri tarafından uygulanan meşhur petrol ambargosu gösterilir. Kamuoyunda ve siyasi söylemde, o dönemde enerji arzı kesintileri sebebiyle yaşanan krizin, üretici devletlerin tüketicileri doğrudan hedef alıp onları petrole erişimden mahrum bırakabilme gücünün doğrudan bir sonucu olduğu varsayılır.

M. A. Adelman, enerji üreticilerinin “petrol” silahına sahip olduğu inancının tamamen yanlış olduğunu ve tekel olma algısının bir illüzyon olduğunu belirtir. Adelman’a göre küresel petrol (ve sıvılaştırılmış doğal gaz-LNG) piyasası tek bir büyük havuz gibidir. Hiçbir satıcının belirli bir müşteriye hedef alarak izole etmesi veya onu petROLSÜZ/gazsız bırakarak fiziksel bir çöküşe itmesi mümkün değildir. Üreticinin ambargosu sadece küresel havuzdaki tedarik rotalarını yeniden şekillendirir ve fiyatları yukarı çeker; ancak hedeflenen ülkenin başka satıcılardan bir şekilde

4 Smith Stegen, “Deconstructing the ‘energy weapon’”, 6506-7.

enerji almasını engelleyemez.⁵ Aynı durum üreticiler için de geçerlidir. Hiçbir satıcının belirli bir müşteriye hedef olarak izole etmesi (ambargo uygulaması) veya bir satıcının sistemden dışlanması mümkün değildir.

Bu tekel illüzyonunun neden uzun vadede başarısızlığa mahkûm olduğunu Eugene Gholz ve Daryl G. Press enerji piyasasının esnekliği ile açıklar. Gholz ve Press'e göre küresel enerji piyasası durağan değildir; siyasi şoklara karşı hızla kendini onaran esnek bir yapıdadır.⁶ Bir ülkeden petrol arzı kesildiğinde piyasanın aşağıdaki dört temel uyum mekanizması devreye girer:

1. **Üretim Artışı:** Arz düştüğünde artan fiyatlar, üretici ülkeleri kâr maksimizasyonu güdüsüyle daha fazla üretmeye teşvik eder.
2. **Ticari Stoklar:** Enerji şirketleri ellerindeki stokları piyasaya sürer.
3. **Stratejik Rezervler:** Tüketici ülkeler, sahip oldukları stratejik petrol rezervlerini (SPR) kullanıma açarak piyasalarını kısa vadede rahatlatırlar.
4. **Nakliye Güzergâhlarının Esnekliği:** Üreticiler ve tedarikçiler, tehlikeli veya kısıtlanmış bölgelerden kaçınarak alternatif rotalar oluştururlar.⁷

Bu teorik zeminde değerlendirildiğinde, arzın silahlaştırılması; ancak kısa vadeli, taktiksel ve enflasyonist bir psikolojik şok yaratabilir. Uzun vadede ise yüksek fiyat sinyalleri, hedef ülkelerde talep kısıtlaması yaratarak tasarrufu, alternatif enerjilere yönelimi ve yeni tedarikçilerin sisteme girişini tetikler. Aşağıda incelenen 1973 ambargosu ve Rusya'nın doğal gaz şantajı vakaları, enerji piyasası içerisinde bu dört mekanizmanın harekete geçirilerek kısa vadeli şokların ardından silahı kullananın pazar kaybettiğini ve hedef ülkelerin alternatif kaynaklar bulunduğunu göstermektedir.

1973 Petrol Krizi ve Silahın İcadı

Enerjinin silahlaştırılmasının yakın tarihteki ilk örneği, 1973 Arap-İsrail Savaşı sırasında Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OAPEC) uyguladığı ambargodur. Daniel Yergin bu ambargoyu, petrolün sadece bir yakıt olmaktan çıkıp uluslararası ilişkilerde etkili ve belirleyici bir unsura dönüştüğü an olarak tanımlar.⁸

1973 Ekim ayında, Suudi Arabistan liderliğindeki üreticiler, İsrail'in 1967 sınırlarına çekilmesini sağlamak amacıyla üretimi kademeli olarak kısma ve İsrail destekçisi ülkelere sevkiyatı tamamen durdurma kararı almıştır. Bu hamle, Karen Smith Stegen'in modelinde öngördüğü konsolidasyon aşamasının ulus-devlet düzeyinde değil, bir üretici kartel düzeyinde sağlandığı nadir ve önemli bir örnektir. OAPEC üyeleri, küresel petrol arzının kontrolünü ellerinde tutmanın verdiği pazar gücünü, diğer ülkeleri siyasi taviz vermeye zorlamak için koordineli bir şekilde kullanmıştır.

Bu vaka, enerji silahının sınırlarını ve uzun vadeli etkilerini göstermesi açısından Rusya örneği üzerinden tarihsel bir ders niteliğindedir. Ambargo, petrol fiyatlarını dört katına çıkararak Batı ekonomilerinde o güne dek görülmemiş bir stagflasyon şoku yaratmış ve üretici ülkelere muazzam bir servet transferi sağlamıştır. Ancak temel siyasi hedefine ulaşamamıştır. Aksine bu şok, Batı dünyasının enerji güvenliği mimarisini değiştirmeye niyetlenmesiyle

5 Morris Albert Adelman, "The Real Oil Problem Energy", *Regulation* 27, sy 1 (2004): 16-21.

6 Eugene Gholz ve Daryl G. Press, "Protecting 'The Prize': Oil and the U.S. National Interest", *Security Studies* 19, sy 3 (31 Ağustos 2010): 454-56, doi:10.1080/09636412.2010.505865.

7 A.g.e., 457-63.

8 Daniel Yergin, *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money & Power*, (Simon and Schuster, 2011), 570-95.

sonuçlanmıştır. Henry Kissinger'ın öncülüğünde, Uluslararası Enerji Ajansı'nın kurulmasına ve üye ülkelerin olası bir kesintiye karşı stratejik petrol rezervleri tutma zorunluluğunun getirilmesine yol açmıştır. 1973 krizi, Batı'yı enerji verimliliğine, nükleer enerjiye ve OAPEC dışı sahalarla yönelmiştir. Bu durum, enerji arzının silah olarak kullanılmasının kısa vadede yıkıcı olsa da uzun vadede hedef ülkelerin bağıksıklığını artırabileceğini kanıtlamıştır.

Rusya Modeli

Rusya Federasyonu, 1973 tecrübesinin de etkisiyle enerji arzının silahlaştırılmasını başka bir düzeyde gerçekleştirmiş ve bunun 21. yüzyıldaki en sistematik uygulayıcısı olmuştur. Vladimir Putin yönetimi, 2000'li yılların başından itibaren bu teorik şablonu adım adım hayata geçirmiştir. İlk aşamada, Yeltsin döneminin mirası olan özel enerji şirketleri tasfiye edilmiş veya devletleştirilmiştir. Gazprom ve Rosneft gibi devlet kontrolündeki enerji şirketleri tarafından sektör üzerinde mutlak hakimiyet sağlanarak enerji arzının ve ticaretinin sadece kâr odaklı değil, devletin stratejik çıkarları göz önüne alınarak yönetilmesi kontrol altına alınmıştır.⁹

İkinci aşamada ise Rusya, transit güvenliği adı altında, aslında transit ülkelerin (özellikle Ukrayna, Belarus ve Polonya) jeopolitik/jeoekonomik gücünü elinden alan devasa altyapı projelerine girişmiştir. Kuzey Akım 1, Kuzey Akım 2 ve Türk Akım gibi projeler, Rus gazını doğrudan ana tüketici olan Avrupa'ya Doğu Avrupa ülkelerini aşarak ulaştırmayı hedeflemiştir. Bu şekilde Rusya, Batı Avrupa'ya kesintisiz gaz sağlarken Doğu Avrupa ülkelerini hem arz kesintileriyle tehdit edebilme hem de bu ülkelerin sabotaj girişimlerini ortadan kaldırma imkanına ulaşmıştır.

Üçüncü aşamaya sıra geldiğinde Rusya, bu kapasitesini 1990 ile 2015 yılları arasında eski Sovyet coğrafyası ve Doğu Avrupa'da fiyat ve hacim manipülasyonu yaparak bir silah olarak kullanmıştır. 2006 ve 2009 yıllarında fiyat anlaşmazlıklarını gerekçe göstererek Ukrayna'ya,¹⁰ 2006 yılında ise rafineri satışı anlaşmazlığı nedeniyle Litvanya'ya uygulanan kesintiler, Avrupa'nın genelinde olumsuz etkiler doğurmuştur.¹¹ Enerjinin silahlaştırılmasının bir başka çarpıcı örneği, 2014 Kırım işgali sonrasında yaşanmıştır. Rusya, Ukrayna'yı cezalandırmak için gaz fiyatını bir hafta içinde bin metreküp başına 268,5 dolardan, piyasa gerçeklerinden tamamen kopuk olan 485 dolara çıkararak enerjiyi açık bir şantaj aracına dönüştürmüştür.¹² Bu örnekler, enerjinin teknik bir meta olmaktan çıkıp jeopolitik bir cezalandırma aracına dönüştüğünün somut örnekleridir.

Bu silahın kullanımını mümkün kılan ve etkisini artıran ise Avrupa'nın Rus enerjisine olan bağımlılığıydı. 2014 verilerine göre Rusya, AB'nin toplam gaz ihtiyacının %23'ünü tek başına karşılıyor ve bu gazın %70'i Ukrayna üzerinden geçiyordu.¹³ Bu kısımda bazı Avrupa ülkelerinin bağımlılık oranı ve kırılganlığının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. 2016 verilerine göre Rus gazının toplam talepteki payı Slovakya'da %84, Avusturya'da %70, Almanya ve Macaristan'da %62 seviyelerine ulaşmıştı.¹⁴

Rusya'nın enerji silahını en yıkıcı ve agresif biçimde kullanımı, Şubat 2022 Ukrayna işgali sürecinde gerçekleşmiştir.

9 Anders Åslund ve Steven Fisher, *New Challenges and Dwindling Returns for Russia's National Champions, Gazprom and Rosneft* (Atlantic Council, 05 Haziran 2020), <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/new-challenges-and-dwindling-returns-for-russia-national-champions-gazprom-and-rosneft/>.

10 "Russia's Gas Fight with Ukraine", *BBC News*, 16 Ekim 2014, blm. Europe, <https://www.bbc.com/news/world-europe-29521564>; Andrew E. Kramer, "Russia Cuts Off Gas to Ukraine in Cost Dispute", *The New York Times*, 02 Ocak 2006, blm. World, <https://www.nytimes.com/2006/01/02/world/europe/russia-cuts-off-gas-to-ukraine-in-cost-dispute.html>.

11 Nikolai Chavdarov, "Bulgaria Hit Hardest as Supplies Dwindle", *The Guardian*, 08 Ocak 2009, blm. World news, [https://www.theguardian.com/world/2009/jan/08/russia-gas; "Pipe down", *The Economist*, 08 Ocak 2009, <https://www.economist.com/europe/2009/01/08/pipe-down>.](https://www.theguardian.com/world/2009/jan/08/russia-gas; Pipe down)

12 "Russia's Gas Fight with Ukraine"; Gabriel Collins, *Russia's Use of the "Energy Weapon" in Europe* (Rice University's Baker Institute for Public Policy-Center for Energy Studies, 18 Temmuz 2017), <https://www.bakerinstitute.org/research/russias-use-energy-weapon-europe>.

13 "Russia's Gas Fight with Ukraine".

14 Collins, *Russia's Use of the "Energy Weapon" in Europe*.

Gabriel Collins ve Steven Miles, bu dönemi Avrupa için yapısal ve uzun vadeli bir açık yaratan “Büyük Gaz Kanyonu” olarak tanımlar.¹⁵ Rusya’nın enerjiyi silah olarak kullanma hamlesi, Rus askerlerinin Ukrayna sınırını geçmesinden aylar önce, 2021 sonbaharında başlamıştır. Gazprom, Avrupa’da sahibi olduğu veya kiraladığı stratejik yer altı depolama tesislerini kış öncesinde kasıtlı olarak boş bırakarak piyasada yapay bir arz darlığı yaratmış ve fiyatları rekor seviyelere çekmiştir. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) Başkanı Fatih Birol, işgalden haftalar önce bu anormal piyasa hareketliliğini tespit ederek Rusya’yı açıkça jeopolitik gerilimi tırmandırmak amacıyla enerji piyasalarını manipüle etmekle suçlamıştır.¹⁶

Kremlin’in bu stratejideki temel amacı, Avrupa sanayisinin ucuz Rus gazına olan derin bağımlılığını göstererek Avrupa ülkelerini Ukrayna’ya siyasi ve askeri destek vermemeye ikna etmektir. Hedef, halkları soğukta bırakarak tepki oluşturmanın ötesinde, Avrupa’nın endüstriyel kalbini durdurarak ekonomik bir çöküş tehdidiyle siyasi fayda elde etmektir. Nitekim Alman kimya devi BASF gibi şirketlerin enerji maliyetleri nedeniyle üretim kısıtlamalarına gitmek zorunda kalması, bu tehdidin ciddiyetini ortaya koymuştur.¹⁷

Ancak Smith Stegen’in modelindeki dördüncü aşama olan hedef ülkenin tepkisi aşaması, hem 1973’te hem de 2022’de arzı silah olarak kullanan taraf için stratejik bir başarıya dönüşmemiştir. Aslında Rus enerji silahının bumerang etkisi, sinyallerini 2022 öncesinde birkaç örnekte göstermeye başlamıştır. Litvanya’nın 2014 yılında yüzer sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) terminali kiralayarak Gazprom’u %23 fiyat indirimine zorlaması ve beş yıl içerisinde Rus gazına olan bağımlılığını %100’den yaklaşık %20’ye indirip ardından Rusya’dan gaz tedarikini kesmesi en önemli örnekler arasındadır.¹⁸ Ayrıca, Ukrayna’nın komşularından (Slovakya, Macaristan, Polonya) “ters akış” mekanizmasıyla gaz tedarik ederek doğrudan Rus bağımlılığını kırması, enerji silahının hedef ülkeleri kalıcı olarak alternatiflere yönelttiğinin en net kanıtları olmuştur.¹⁹

2022 sonrasında Avrupa Birliği, Rusya’nın bu hamlesine karşı siyasi taviz vermek yerine üç sacayağına dayanan bir yanıt vermiştir:

1. Rekabet hukuku ve anti-tröst soruşturmalarıyla düzenleyici müdahaleler yaparak Gazprom’un Avrupa enerji tedariki üzerindeki kontrolünü kırmak.
2. Sanayi ve hane halkında zorunlu tasarruf tedbirleri uygulayarak talep yönetimi yapmak.
3. Collins ve Miles’in (2023) vurguladığı üzere, piyasadaki yüksek maliyetli LNG alımları yaparak Rus gazını ikame etmek.

Avrupa Birliği’nin bu üç aşamalı stratejisi, kısa sürede istatistiksel verilere çarpıcı bir şekilde yansımıştır. Avrupa Konseyi verilerine göre, 2021 yılında AB’nin boru hattı gazı ithalatında yaklaşık %40 olan Rusya’nın payı, 2025 yılına gelindiğinde %6 seviyelerine kadar düşüş yaşamıştır. Toplam ithalat hacmi bakımından Rus gazı, 150 bcm’den (milyar metreküp) 38 bcm’ye düşmüştür. Bu devasa arz açığı, 97.1 bcm (%31 pazar payı) ile AB’nin bir numaralı

15 Gabriel Collins ve Steven R. Miles, *Why Is Europe Not Replacing Russian Pipeline Gas With Long-Term LNG Contracts?* (Rice University’s Baker Institute for Public Policy, 13 Eylül 2023), <https://www.bakerinstitute.org/research/why-europe-not-replacing-russian-pipeline-gas-long-term-lng-contracts>.

16 Noah Browning, “Russia Undermining European Gas Supply amid Ukraine Standoff, IEA Says”, *Reuters*, 12 Ocak 2022, blm. Markets, <https://www.reuters.com/article/markets/russia-undermining-european-gas-supply-amid-ukraine-standoff-ia-says-idUSL8N2TS35B/>.

17 Philip Oltermann, “How Gas Rationing at Germany’s BASF Plant Could Plunge Europe into Crisis”, *The Guardian*, 15 Eylül 2022, blm. Business, <https://www.theguardian.com/business/2022/sep/15/gas-rationing-germany-basf-plant-europe-crisis>.

18 Collins, *Russia’s Use of the “Energy Weapon” in Europe*; *National Reliance on Russian Fossil Fuel Imports* (IEA, 27 Temmuz 2023), <https://www.iea.org/reports/national-reliance-on-russian-fossil-fuel-imports/which-countries-are-most-reliant-on-russian-energy>; Charlie Duxbury, “How Lithuania Cut Its Ties to ‘Toxic’ Russian Gas”, *POLITICO*, 18 Nisan 2022, <https://www.politico.eu/article/how-lithuania-cut-its-ties-to-toxic-russian-gas/>.

19 Collins, *Russia’s Use of the “Energy Weapon” in Europe*; “Russia’s Gas Fight with Ukraine”.

tedarikçisi konumuna yükselen Norveç ve 2021'e kıyasla ithalat hacmini üç katına çıkararak 82.9 bcm'ye ulaşan ABD gibi aktörlerin sıvılaştırılmış doğal gaz teslimatlarıyla ikame edilmiştir. Tedarik çeşitlendirmesinin yanı sıra, 2021-2024 yılları arasında doğal gaz talebinde sağlanan %19'luk genel düşüş, Avrupa'nın sistemsel direncinin bir diğer göstergesi olmuştur. Bu yapısal dönüşümün nihai adımı olarak AB Konseyi, Ocak 2026'da aldığı bir kararla 18 Mart 2026'dan itibaren Rus LNG ve boru hattı gazı ithalatını yasaklamış ve 2027 sonuna kadar Avrupa pazarını Rus gazından tamamen arındırmayı resmen yürürlüğe koymuştur.²⁰

Sonuç olarak, 1973 OAPEC ambargosu ve Rusya'nın Avrupa'ya yönelik doğal gaz şantajı vakaları göstermektedir ki enerji arzının silahlaştırılması, kısa vadede taktiksel bir şok, enflasyonist baskı ve ekonomik hasar yaratma kapasitesine sahip olsa da uzun vadede stratejik bir illüzyondan ibarettir. Bu vakalardaki hedef ülkelerin tepkilerinin etkileri, Adelman'ın tekel illüzyonu ve Gholz ile Press'in piyasa esnekliği argümanlarının desteklemektedir. Suni olarak yaratılan krizlerin doğurduğu yüksek fiyat sinyalleri; hedef ülkeleri hızla stratejik rezervlerini kullanmaya, talep yönetimine/tasarruf tedbirlerine ve alternatif enerji tedarikçilerine yöneltmekte, küresel havuzdaki diğer üreticileri ise pazar boşluğunu doldurmaya teşvik etmektedir. Nihayetinde bu jeopolitik zorlama aracı, silahı kullanan devletin elinde bir bumeranga dönüşerek bir yandan üreticinin pazar hakimiyetini ve güvenilirliğini sarsmakta, diğer yandan hedef aldığı ülkelerin enerji güvenliği mimarisini öncekine kıyasla daha çeşitli ve dirençli bir hale getirmektedir.

20 *Where Does the EU's Gas Come From?* (European Council Council of the European Union, 2025), <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-s-gas-come-from/>.

Erişimin Silahlaştırılması: ABD-Çin Rekabetinde Abluka Senaryoları

Raporun ikinci bölümü, enerjinin silahlaştırılması kavramını üretici devletlerin tekelden çıkararak erişimin silahlaştırılmasını incelemektedir. Günümüzde bu boyutun en somut test alanı, giderek derinleşen ABD-Çin küresel rekabetidir. Çin'in deniz yoluyla ithal ettiği enerjiye olan yapısal bağımlılığının ve ABD'nin küresel deniz gücü karşısındaki kırılganlığının incelenmesi, erişimin silahlaştırılmasının imkânı ve etkileri üzerine veriler sunmaktadır. Bu bölüm, deniz gücüne dayalı bu abluka kapasitesinin teorik temellerini, operasyonel zorluklarını ve Çin'in sahip olduğu yapısal direnç mekanizmalarının bu silahı nasıl etkisizleştirebileceğini analiz etmektedir.

Küresel Müşterekler, Çekişmeli Bölgeler ve Erişimin Silahlaştırılması

Enerjinin silahlaştırılmasının birinci bölümde değinilen boyutu, üretici devletlerin kendi kaynaklarını kesmesine (vanayı kapatmasına) dayanır. Ancak, günümüzde enerjinin silahlaştırılması çok daha farklı dinamikler içerebilir. Hegemonik bir deniz gücünün rakibinin tedarik hatlarını ve hayati enerji kaynaklarına erişimini kesmesi, enerjinin silahlaştırılmasının önemli bir boyutu olarak öne çıkmaktadır. Barry R. Posen'in küresel müştereklerin kontrolü (command of the commons) argümanı bu boyutu ve ABD'nin olası Çin abluhasının teorik altyapısını anlamlandırmak için kullanışlı bir çerçeve sunmaktadır.

Posen'in kavramsallaştırmasına göre müşterekler (commons); denizleri, uzayı ve 15.000 fitin üzerindeki hava sahasını kapsayan, hiçbir devletin egemenliğinde bulunmayan ancak tüm küreye erişim sağlayan stratejik alanlardır. Posen'e göre bu alanların kontrolü (command), diğer devletlerin barış zamanında buraları kullanamaması demek değildir. Kontrol; ABD'nin bu alanlardan diğer tüm aktörlerden daha fazla askeri ve stratejik fayda sağlaması, gerektiğinde rakiplerinin kullanımını engelleyebilecek (deny) kapasiteye sahip olması ve bu alanlar için yapılacak olası bir savaşı mutlak surette kazanacak olmasıdır.²¹

Bu bağlamda Posen, ABD'nin dış politikasında öne çıkan seçici angajman (*selective engagement*) stratejisinin temel hedeflerinden birinin petrole erişimi güvence altına almak ve Avrasya/Basra Körfezi gibi enerji zengini bölgeleri kendi çıkarlarına uygun olacak şekilde kontrol etmek ve şekillendirmek olduğunu belirtir. Bu hedefin ve ABD hegemonyasının temelinde yatan asıl unsur, hiçbir devletin egemenliğinde olmayan ve küresel müştereklerden biri olan açık denizlere tartışmasız bir şekilde hâkim olunmasıdır. ABD'nin bu alanlardaki askeri gücü, küresel ticaretin ve ulaşımın garantörü olarak görülmüştür. Askeri kapasite ABD'ye rakiplerini ekonomik, askeri ve siyasi desteklerden mahrum bırakarak küresel sistemden izole etme imkânı verir. Nitekim, küreselleşmeden kâr sağlayan müttefik ülkelerin de bu düzenin korunması için Amerikan hegemonyasını desteklemesi beklenir.²² Bu doğrultuda ABD,

21 Barry R. Posen, "Command of the Commons: The Military Foundation of U.S. Hegemony", *International Security* 28, sy 1 (2003): 5-46.

22 A.g.e., 6.

düşman toprağına doğrudan girmekte acele etmeyip sahip olduğu bu deniz ve hava kontrol gücüyle düşmanın enerji ticaretini ve dış dünya ile bağıını keserek zamanın kendi lehine işlemlerini sağlayabilir.

Denizlerin ve havayollarının kontrolüyle sağlanan bu izolasyon kapasitesinin yıkıcı bir silaha dönüşebileceğinin kanıtı, 1990-2003 yılları arasında Irak'a uygulanan deniz ablukasıdır. ABD ve müttefik donanmaları, ortak alanlardaki bu sessiz ama kesintisiz abluka sayesinde Irak'ın enerji ticaretini boğmuş ve ülkenin modernizasyonunu engellemiştir. İthalat ve ihracata bağımlı olan Irak'ın kapasitesi yıllar içinde büyük ölçüde çökmüş ve bu izolasyon stratejisi, 2003 yılındaki savaşta ABD'nin askeri kayıplarını ciddi oranda azaltan önleyici bir silaha dönüşmüştür.²³

Küresel müştereklere hakimiyet, katı bir varlık-yokluk denkleminde indirgenerek incelenemez. Zira, gri bir alanın varlığı söz konusudur ve bunlar rakiplerin ABD gücüne başarılı bir şekilde karşı koyabilecekleri alanlardır. Posen, bu alanları çekişmeli bölgeler (*the contested zone*) kavramıyla açıklar.²⁴ ABD; rakip devletin kıyılarına, karasına veya sığ sularına yaklaştıkça bu mutlak üstünlük kaybolur. Düşmanın ev sahibi avantajı ve girişi engelleme/alandan men etme (*Anti-Access/Area Denial-A2/AD*) kabiliyeti, bu alanları ABD için maliyetli ve girilemez hale getirebilir. Enerji nakil yollarının sığ sularda çekişmeli bir bölgeye nasıl dönüştüğünün en iyi örneği 1980-1988 yıllarındaki Tanker Savaşı'dır. İran'a ait hafif silahlı sürat teknelerinin, deniz mayınlarının ve karaya konuşlu füzelerin Basra Körfezi'nin sığ sularında birleşmesi, rakibin savaş makinesini finanse eden petrol gemilerini hedef alan ölümcül bir asimetrik strateji doğurmuştur.

Bugün Çin, İran'ın söz konusu savaştaki asimetrik taktiklerini daha ileri bir teknolojiyle birleştirerek başarıyla inşa ettiği A2/AD kabiliyetleri sayesinde, kıyılarını ABD donanması için çekişmeli bir bölgeye çevirmiştir. Bu nedenle ABD, enerjiyi silah olarak kullanmak istediği durumda nükleer tırmanma ve ağır donanma kayıpları riskinden kaçınmak için daha rahat kontrol edebildiği müştereklerde (Hint Okyanusu ve Güneydoğu Asya boğazlarında) erişimi silahlaştırmak zorunda kalacaktır.

Gholz ve Press, birinci bölümde bahsi geçen piyasa esnekliğinin ve küresel havuz sisteminin ancak çok nadir senaryolarda aşılabilirliğini belirtir.²⁵ Bunlardan biri de Hürmüz gibi alternatifsiz dar geçitlerin (chokepoints) kapatılmasıdır. ABD'nin uzak deniz ablukası stratejisi, tam da Gholz ve Press'in bahsettiği bu istisnai piyasa felcini suni olarak yaratmayı hedeflemektedir.

Bu bağlamda, Posen'in teorik çerçevesi ışığında erişimin silahlaştırılması üç aşamayla açıklanabilir:

1. **Müştereklerin Kontrolü:** Baskın bir gücün açık denizler ve okyanus geçişleri üzerinde caydırıcı ve operasyonel deniz üstünlüğünü tesis etmesi.
2. **Zafiyetin Tespiti (Hedefin Bağımlılığı):** Hedef ülkenin, ulusal beka, refah ve askeri hareketlilik için deniz aşırı enerji ithalatına yüksek düzeyde ihtiyaç duyması.
3. **Mekânsal Tecrit (Çekişmeli Bölge Dışında Müdahale):** Baskın gücün rakibin doğrudan vurucu gücünden (A2/AD menziline) kaçınarak küresel müştereklerde enerji ticaretini kesmesi.

Öte yandan, Stegen'in modelindeki dördüncü aşama olan hedefin tepkisi, erişimin silahlaştırılmasında da nihai belirleyicidir. Çin, ABD'nin Irak'a uyguladığı gibi kendisini de denizlerde yavaşça boğmasına pasif kalmayacaktır. Bu bölümün diğer kısımlarında çizilen teorik çerçeve kullanılarak Çin'in enerji doktrini, enerji görünümü ve olası abluka senaryolarının etkileri tartışılacaktır.

23 A.g.e., 42-43.

24 A.g.e., 7.

25 Gholz ve Press, "Protecting 'The Prize'".

Çin'in Stratejik Enerji Doktrini: Fırtınaya Hazırlık ve Kendi Kendine Yeter Olma

Pekin yönetimi için enerji, ulusal gücün alt yapısını oluşturan varoluşsal bir alan ve ABD ile yürütülen rekabetin bir boyutunu oluşturan kritik bir stratejik sahadır. Çin Komünist Partisi (ÇKP) konuyu petrol tedariki ile sınırlı görmeyip farklı türden enerji kaynaklarının akışını ve enerji ile ilgili verilerin elde edilmesini de içeren geniş bir politikalar bütünü olarak değerlendirmektedir. Çin'in yaklaşımı ve enerji alanındaki hareket tarzı, enerjiye iş birliği temelli değil, rekabet temelli bir alan olarak yaklaştıklarını göstermektedir.²⁶

Çin'in Soğuk Savaş döneminde yaşadığı petrol ambargoları, ÇKP liderliğinin Mao döneminde temelleri atılan enerji konusunda kendi kendine yeter olma anlayışını güçlendirmiştir. Şi Cinping döneminde ABD ile ticari düzlemde yaşanan ve ekonomik harp özellikleri gösteren karşılıklı hamleler, uzun sürebilecek kaos ve rekabet temelli ilişki öngörüsünü pekiştirirken bir yandan da Çin cihetinden enerjide kendi kendine yeter olma ihtiyacını da artırmıştır. ABD, enerji bağımsızlığını sağlayarak enerji ihraç eden bir ülkeye dönüşürken²⁷ Çin, petrol ithaline bağımlı olmaya devam etmiş; bu durum Pekin yönetiminin kırılabilirliğini artıran bir husus olmuştur.²⁸ Bu doğrultuda Çin'de kendi sınırları içinden ne kadar fazla enerji elde edebilirse o kadar iyi ve güvende olacağı argümanını sıklıkla dile getirmeye başlamıştır.²⁹

Çinli karar alıcılar piyasa mekanizmaları ve şeffaflık odaklı değil, dışa bağımlılığı olabildiğince azaltmaya çalışan güvenlik odaklı bir yaklaşım sergilemiştir. Şi Cinping, 2021 yılında ülkenin "enerji kasesi"nin kendi elinde olması gerektiğini ve bunun fırtınaya hazırlık olduğunu söylemiştir.³⁰ Benzer şekilde, 2022 yılında 20. Parti Kongresi'nde ekonomik büyüme sürecinde en kötü senaryolara göre düşünme ve şiddetli rüzgarlara, çalkantılı sulara ve hatta tehlikeli fırtınalara karşı hazır olma uyarısında bulunmuş ve kritik alanlarda kendi kendine yeter olmanın zorunluluğunu vurgulamıştır.³¹

Çin'in enerji güvenliği ile ilgili endişeleri büyük oranda petrol merkezlidir. Çünkü Çin petrol ihtiyacını yerel kaynaklardan giderememekte, petrol arzını ve tedarikini kontrol edememekte ve olası deniz ablukasına karşı kırılabilirlik göstermektedir.³² Çinli resmi yetkililer ile 2010'ların ortalarında yapılan görüşmeler Pekin'in enerji kaynakları arasında stratejik bir hiyerarşi oluşturduğunu göstermektedir. Çinli enerji teknokratları, elektrik arzı ile ilgili sorunları kendilerinin çözebileceği sorunlar olarak görmektedir. Ayrıca petrol ithalatında yaşanabilecek kesintileri sistemde uzun süreli bir kaosa yol açabilecek, Çin halkının bütününe etkileyebilecek ve kendi kendine yeterliliği engelleyerek bağımlılık oluşturabilecek bir sorun olarak değerlendirmektedir.³³ Bu sebeple petrol arzı Çin'de enerji güvenliğinin öncelikli konusu olarak görülmektedir.

26 Collins, "Energy as a Strategic Space for China".

27 Robert A. Manning, *The Shale Revolution and the New Geopolitics of Energy* (Atlantic Council, 31 Ekim 2014), <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/the-shale-revolution-and-the-new-geopolitics-of-energy/>; Sarah Ladislaw ve Nikos Tsafos, *Race to the Top: The Case for a New U.S. International Energy Policy* (CSIS, 07 Haziran 2020), <https://www.csis.org/analysis/race-top-case-new-us-international-energy-policy>; Robert D. Blackwill ve Meghan L. O'Sullivan, "America's Energy Edge: The Geopolitical Consequences of the Shale Revolution", *Foreign Affairs* 93, sy 2 (2014): 102-14.

28 Collins, "Energy as a Strategic Space for China".

29 Jinchao Li vd., "Analysis of China's energy security evaluation system: Based on the energy security data from 30 provinces from 2010 to 2016", *Energy* 198 (01 Mayıs 2020): 117346, doi:10.1016/j.energy.2020.117346.

30 Frank Tang, "Xi Says China Must Brace for 'Dangerous Storms,' as Party Congress Kicks Off", *South China Morning Post*, 16 Ekim 2022, <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3196153/xi-says-china-must-brace-dangerous-storms-while-fostering-new>.

31 Collins, "Energy as a Strategic Space for China".

32 Gabriel Collins, "A Maritime Oil Blockade Against China: Tactically Tempting but Strategically Flawed", *Naval War College Review* 71, sy 2 (27 Mart 2018): 49-78.

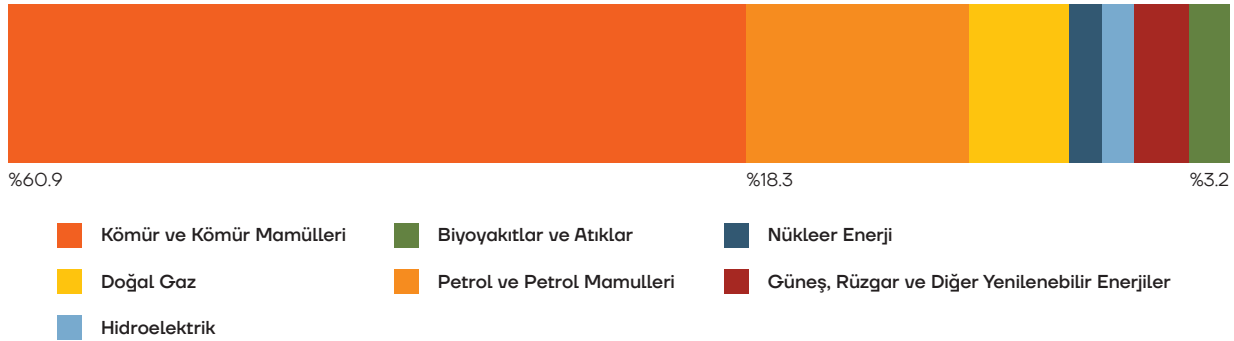
33 Guy C. K. Leung vd., "Securitization of energy supply chains in China", *Applied Energy* 123 (15 Haziran 2014): 316-26, doi:10.1016/j.apenergy.2013.12.016; Mark Leonard, "China Is Ready for a World of Disorder America Is Not", *Foreign Affairs*, 20 Haziran 2023, 116-127.

Bu mesele, Çin'in tehdit tanımlamalarını şekillendirirken zaaflarına da işaret etmektedir. Çin, ekonomik gücünü ve büyümesini sürdürülebilir kılmak ve jeopolitik gücünü pekiştirebilmek için içeride üretmediği, arzını ve tedarikliğini kontrol edemediği ve ablukalara açık olduğu petrol tedarikliği bağımlılığı sorununu çözmek zorundadır. Bu zafiyet, Çin'in rakipleri tarafından bir rekabet alanı ve Pekin'in güç ve nüfuzunu zedeleyebilecek bir zayıf halka olarak görülebilir. Rakip bir gücün Çin'in zayıf halkasına yönelik olası hamlelerini ve bu hamlelerin sonuçlarını değerlendirmeden önce Çin'in kırılganlığının derecesini ortaya koymak için genel enerji görünümünü incelemek gerekmektedir.

Genel Enerji Görünümü: Kömür Kalesi ve Petrol Kırılganlığı

Görsel-1'de özetlenen Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2023 verilerine göre; Çin'in toplam enerji arzında kömürün payı yaklaşık %60 iken petrol ve türevlerinin payı yaklaşık %18, doğal gazın payı ise %8'dir. Görsel-2'deki veriler, nihai tüketimde kömürün payının yaklaşık %22, petrol ve türevlerinin payının %28, doğal gazın payının %10 ve elektriğin payının %28.6 olduğunu göstermektedir. Çin'deki toplam elektriğin %61'i kömürden üretilirken doğal gazın payı %3 ve petrolün payı da %0.1'dir.³⁴ Çin'in elektrik üretimi büyük oranda kendi ürettiği kömür ve yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalıdır. Elektrik üretimi verileri sanayinin nihai tüketimi ile birlikte değerlendirildiğinde bu raporun konusu itibariyle önemli hale gelmektedir. Sanayinin nihai tüketiminin yaklaşık %34'ü kömür ve %35'i elektrikten oluşurken doğal gaz ile petrol ve türevlerinin payı sırasıyla %11.5 ve %7'dir.³⁵

2023 Yılında Çin'in Toplam Enerji Arzı

Görsel-1

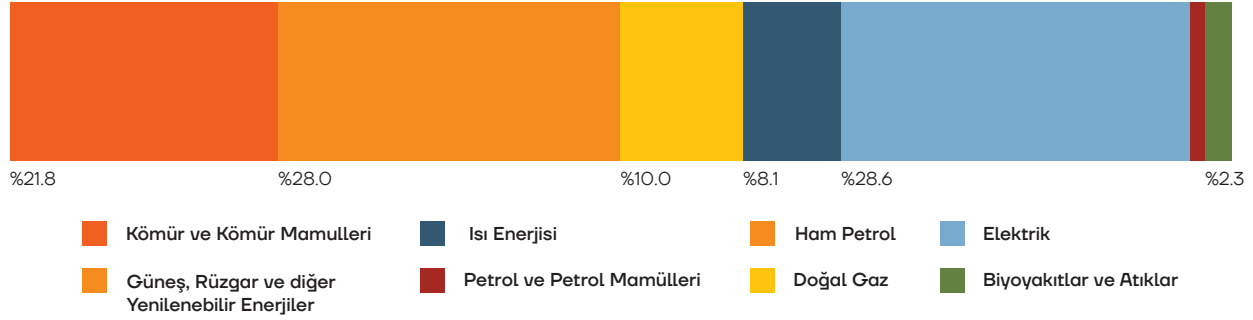
Çin'in enerji kaynakları incelendiğinde kömürün, ülkenin en güvenilir ve vazgeçilmez enerji kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Toplam enerji arzının ve elektrik üretiminin yaklaşık %60'ını karşılayan kömürün yalnızca %2-3 gibi ihmal edilebilir bir kısmının ithal edilmesi,³⁶ Çin'in ana enerji kaynağının yerelden elde edilebilen bir kaynakla tahkim edildiğini göstermektedir. Kriz anlarında yerli üretimin hızla artırılabilmesi, Pekin'e olası bir deniz ablukasına karşı "enerji kasesi"ni elinde tutma imkânı sağlamaktadır.

34 "China - Countries & Regions" (IEA, 10 Haziran 2025), <https://www.iea.org/countries/china/electricity>.

35 "China - Countries & Regions" (IEA, 10 Haziran 2025), <https://www.iea.org/countries/china/energy-mix>.

36 "China - Countries & Regions" (IEA, 10 Haziran 2025), <https://www.iea.org/countries/china/coal>.

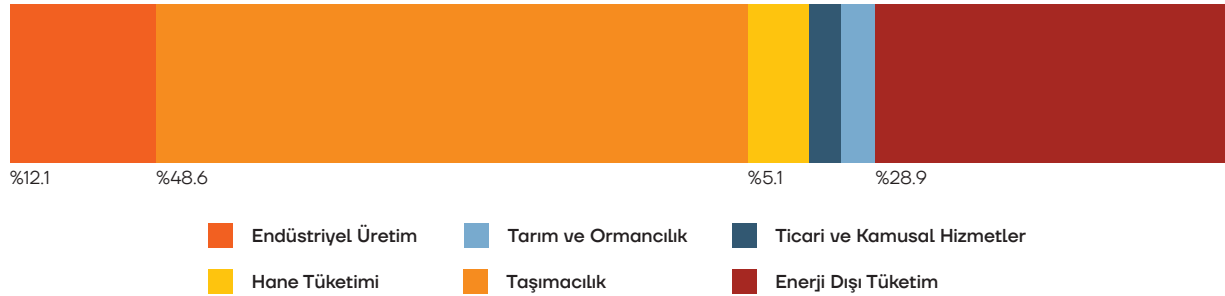
2023 yılında Çin'in Toplam Enerji Tüketimi

Görsel-2

Petrol ise Çin'in enerji konusunda yumuşak karnını oluşturmaktadır. Petrol, toplam enerji arzının %18'ini ve nihai tüketimin yaklaşık %28'ini oluşturmaktadır. Petrolün elektrik üretimi veya sanayideki kullanımı düşük olsa da, özellikle ulaşım, nakliye ve ordunun hareket kabiliyetinin büyük oranda petrol ve türevlerine bağlı olması petrol arzının önemini artırmaktadır. 2024 yılında Çin'in toplam petrol tüketimi 16,3 milyon varildir. Çin, yaklaşık 4,3 milyon varil petrolü kendisi üretirken 13,4 milyon varili ithal etmiştir.³⁷ Bu, Çin'in petrolde yaklaşık %75 oranında dışa bağımlı olduğunu göstermektedir. İthal edilen petrolün yaklaşık %80'inin deniz yoluyla ve büyük oranda ABD Donanması tarafından ablukaya alınabilecek Malakka Boğazı'ndan geçmesi, Pekin için yönetilmesi zor bir risk teşkil etmektedir.

2023 Yılında Çin'de Petrol Mamullerinin Sektör Bazlı Nihai Tüketimi

Görsel-3

Doğal gaz ise Çin sanayisi ve ısınma için kritik bir yakıt türüdür ve Çin, tükettiği doğal gazın yaklaşık %45'ini sıvılaştırılmış (LNG) olarak denizden ve boru hatları ile karadan ithal etmektedir.³⁸ Sanayi üretiminde doğal gazın önemli bir payının olması, Çin'in deniz yoluyla gelen LNG'ye olan bağımlılığını kritik seviyeye çıkarmış ve olası bir deniz ablukasını daha riskli hale getirmiştir. Çin, bu riski azaltabilmek için Rusya'dan boru hattı ile ithal edilen gaz miktarını artırarak karadan tedariki güçlendirme yoluna gitmiştir.

Görsel-2 ve Görsel-3 birlikte değerlendirildiğinde, Çin'in ithal ettiği petrol en çok ulaşım ve nakliye alanında tüketilmektedir ve petrolün ithalata bağımlı olması da bu alanda ciddi bir kırılganlık üretmektedir. Bu kırılganlığı azaltmak ve riskleri yönetebilmek için Çin ulaşımında elektrikleşmeye yönelmektedir. Ulaşım ve nakliye alanında elektrikli taşıtların yaygınlaşması, petrolü ikame edilemez zorunlu bir enerji kaynağı olmaktan çıkartıp tedarik

37 "2025 Statistical Review of World Energy" (Energy Institute, 2025).

38 A.g.e.; "China - Countries & Regions".

sıkıntısının oluşturabileceği riskleri daha yönetilebilir bir girdiye dönüştürebilir. Petrol ve doğal gazın elektrik üretimi, sanayi ve ulaşımda daha sınırlı kullanımı ve kömür, nükleer enerji ve yenilenebilir enerji gibi yerel kaynakların yoğun kullanımının etkisiyle Çin ihtiyaç duyduğu enerjiyi deniz güzergâhına minimum düzeyde bağımlı kalarak elde edebilir.

Abluka Senaryoları, Operasyonel Zorluklar ve Çin'in Yanıtı

Çin'in ekonomik ve askeri kapasitesinin gelişimi için kritik olan enerji arzının tedariginde deniz yollarına, özellikle de Malakka Boğazı'na, olan bağımlılığı Pekin'in en büyük yapısal zafiyetini oluşturmaktadır. Bu zafiyet, olası bir ABD-Çin rekabetinde veya çatışmasında Washington'un elindeki en güçlü kozlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Zira Çin anakarasına yönelik ve A2/AD kapasitesini hedef alacak derinlemesine konvansiyonel saldırılar nükleer tırmanmayı tetikleyebilir.³⁹ Bu bağlamda, deniz ablukasını ABD için nükleer eşığı ve anavatan dokunulmazlığını ihlal etmeden Çin'i müzakere masasına zorlayabilecek en makul alternatif olarak değerlendirilebilir. Ancak böyle bir stratejinin uygulanabilirliği ve başarısı uygulanacak abluhanın türüne, ablukaların bölgesel ve küresel ölçekte yaratacağı stratejik ve ekonomik maliyetlere ve hedef ülkenin direncine bağlıdır.

ABD'nin Çin'in enerji ve hammadde ithalatını kesmek için başvurabileceği abluka senaryoları üç ana başlıkta incelenebilir:

Arz Tarafı Abluka: Bu yaklaşım, İran veya Venezuela gibi ana petrol ihracatçısı ülkelerin ikna veya zor yoluyla Çin'e petrol satmasını engellemeyi hedefler. Çin'e petrol satan İran, Venezuela, Körfez ülkeleri, Rusya ve Kazakistan gibi ülkelerin hepsinin eş zamanlı olarak ikna edilmesi veya zor kullanılarak satıştan vazgeçirilmesi diplomatik ve askeri açıdan oldukça zordur. Bir kısmı petrol arzını kısıtlaya veya kesse dahi, Çin diğer ülkelerden petrol tedarik edebilir. Bunun yanı sıra ambargo uygulanan ülkenin üçüncü taraflar aracılığıyla yüksek fiyattan da olsa petrol temin etmesi mümkündür. Dolayısıyla sadece arz tarafını hedefleyen bir abluhanın Çin'in petrol erişimini engelleme ihtimali düşük, tetikleyebileceği riskleri ise yüksektir. Öte yandan, böylesi bir hamle Çin'i İran ve Venezuela'dan piyasa fiyatının altında aldığı petrolü daha pahalı bir şekilde ikame etmek zorunda bırakabilir.

Yakın Abluka: Çin'in büyük limanlarının hemen açıklarında savaş gemileri konuşlandırılarak uygulanacak bir ambargodur. Fakat bu seçenek, söz konusu gemilerin Çin'in son yıllarda geliştirdiği Girişi Engelleme/Alandan Men Etme (A2/AD) kabiliyetini artıran sistemlerin menzili içinde kalmasına yol açacak, böylece onları açık ve kolay bir hedef haline getirecektir. ABD'nin bu gemileri korumak için Çin anakarasındaki komuta kontrol merkezlerini ve silah sistemlerini vurması gerekecek; bu da abluhanın çatışmayı sınırlı tutma amacıyla çelişerek tırmanma riskini ortaya çıkaracaktır.⁴⁰

Uzak Abluka: En rasyonel ve literatürde en çok tartışılan seçenek, Çin'in A2/AD kapasitesinin menzili dışında kalan Malakka, Sunda ve Lombok boğazlarında kurulacak bir uzak abluhadır. Ancak burada deniz ticaretinin doğasından kaynaklanan bir ayrıştırma sorunu ortaya çıkmaktadır. Gemilerin rotası ve kargoların mülkiyeti seyir halindeyken bile sürekli değişebilmektedir. Bu da gemilere gizleme ve aldatma imkânı vermekte ve abluka uygulayan taraf için ek operasyonel sorunlar ve maliyetler doğurmaktadır.⁴¹

39 Fiona S. Cunningham, "The Maritime Rung on the Escalation Ladder: Naval Blockades in a US-China Conflict", *Security Studies* 29, sy 4 (07 Ağustos 2020): 731-32, doi:10.1080/09636412.2020.1811462.

40 Sean Mirski, "Stranglehold: The Context, Conduct and Consequences of an American Naval Blockade of China", *Journal of Strategic Studies* 36, sy 3 (01 Haziran 2013): 385-421, doi:10.1080/01402390.2012.743885; Gabriel Collins ve William Murray, "No Oil for the Lamps of China?", *Naval War College Review* 61, sy 2 (2008): 89; Cunningham, "The Maritime Rung on the Escalation Ladder", 739-42.

41 Collins ve Murray, "No Oil for the Lamps of China?"

Malakka, Sunda ve Lombok boğazlarını gösteren bir harita.

Sean Mirski, bu operasyonel zorluğu aşmak için ABD'nin iki çemberli bir abluka uygulayabileceğini savunur. İç çemberde, Çin kıyılarına yakın bölgelerde denizaltılar ve mayınlarla görüldükleri yerde vurma yöntemi izlenirken dış çemberde, Güneydoğu Asya boğazlarında yüzey gemileriyle tarafsız ticaret korunarak Çin'e giden gemiler tespit edilecektir.⁴² Collins ve Murray'in uzak ablukanın pratik detaylarını incelediği makale ile Cunningham'ın Irak'taki Deniz Önleme Operasyonları (MIO) hakkında yaptığı karşılaştırmalı analiz, böyle bir ablukanın devasa bir güç gerektirdiğini ve pratikte birçok sorunla karşılaşacağını göstermektedir.⁴³

Collins ve Murray sınırlı savaş veya tek başına abluka senaryolarında bir uzak ablukanın ABD'yi stratejik hedeflerine ulaştırmayacağını, Çin'in aldatma ve gizleme ile ablukanın etkisini azaltırken tüketimi kısırarak ve alternatif kaynaklara erişerek enerji açığını kapatabileceğini göstermektedir.⁴⁴ Cunningham'ın daha güncel tarihli analizlerine göre ise bölgeden geçen her 10 ticaret gemisi için yaklaşık 4 yüzey savaş gemisine ihtiyaç vardır. Bu bağlamda gemilerin ayda 2-3 gün görevden çekilmesini gerektiren periyodik bakımlar ve mürettebat dinlendirme gibi operasyonel ihtiyaçlar, rotasyon zorunluluğuyla birleştiğinde brüt ve net kuvvet gereksinimleri arasında keskin bir fark yaratmaktadır.⁴⁵

Sadece Malakka Boğazı'ndan günlük geçen gemi sayısının yüksekliği ve Çin'e ait devasa ticaret filosu göz önüne alındığında, boğazlardan geçen trafiğin yalnızca %25'ini sorgulamak için bile en az 32 yüzey savaş gemisine, özel

42 Mirski, "Stranglehold".

43 Collins ve Murray, "No Oil for the Lamps of China?"; Cunningham, "The Maritime Rung on the Escalation Ladder".

44 Collins ve Murray, "No Oil for the Lamps of China?"

45 Cunningham, "The Maritime Rung on the Escalation Ladder".

operasyon timlerine ve sahil güvenlik personeline ihtiyaç duyulacaktır. Boğazlardaki %50'lik bir denetim 64'ten fazla savaş gemisine, daha fazla sayıda özel timlere ve gelişmiş entegre bir lojistik ağa ihtiyaç duyacaktır.⁴⁶

Arz ablukasının diplomatik, yakın ablukanın ise askeri engelleri göz önüne alındığında uzak abluka enerji tedariginin silahlaştırılmasında başarılı olması en muhtemel seçenek olarak öne çıkmaktadır. Ancak, uzak ablukanın da başarılı olabilmesi için hedef ülkeyi ekonomik ve askeri cihetlerden zor duruma sokması, sahada veya masada ciddi tavizler verecek duruma getirmesi gerekir. Küresel ekonomiye daha az entegre ve diplomatik açıdan daha izole ülkeler için abluka, bölgesel ve küresel etkileri cihetinden daha az riskli ve zorlayıcı bir seçenek olabilir. Ancak Çin'in mevcut ekonomik ve askeri yapısı, küresel ekonomideki konumu ve ablukaya vereceği çeşitli yanıtlar, böyle bir uzak ablukaya uzun süre direnebileceğini göstermektedir.⁴⁷ Bu doğrultuda Çin, ablukanın etkisini azaltabilecek ve direnme süresini artıracak eş zamanlı birden fazla tedbire başvurabilir.

Çin'in en öncelikli ve düşük maliyetli tedbiri, talebi kısmak olacaktır. Sivil araç kullanımının azaltılması ve endüstriyel faaliyetlerin yavaşlamasıyla birlikte Çin petrol ürünleri talebini %35-45 oranında düşürebilir. Çin'in yerli petrol üretimi ve mevcut devasa ulusal demiryolu ağının yüksek yakıt verimliliği, sivil ekonomi çökse dahi ordunun ihtiyaç duyacağı yakıtı fazlasıyla karşılayacaktır.⁴⁸

Ek olarak Çin, sahip olduğu devasa kömür rezervlerini kullanarak sıvı yakıt ihtiyacını ikame edebilir. Kömürden elde edilen metanolün fosil yakıtlarla karıştırılmasıyla, Çin günlük yüz binlerce varil ithal petrol ihtiyacını sadece yerel kaynaklarıyla ortadan kaldırabilir. Ayrıca, ulaşım ve nakliyede çok daha hızlı bir elektrikleşme, ithal petrol ihtiyacını daha da azaltarak ablukanın etkisini zayıflatabilir.

Çin, bu tedbirlerin yanı sıra denizden kesilen petrolü karadan telafi etmek için Rusya ve Kazakistan'a yönelecek ve bu ülkelerden gelen boru hatlarının kapasitesini artıracaktır. Ayrıca Rusya'dan demiryolu kullanılarak vagonlarla petrol akışı da sağlanabilir. Collins'in analizine göre, savaş zamanı seferberliğiyle Rusya sınırından Çin'in içlerine 6 ay içinde inşa edilecek ek bir boru hattı, Çin'in rezervlerinin tükenme süresini farklı tüketim kısıtlama senaryolarında yıllarca uzatabilecektir. Tüm bu faktörler birleştiğinde Çin'in rezervlerinin tükenme süresi;

- Hiçbir yeni enerji arzı imkanının olmadığı, sadece stoklara ve yerli kaynaklara dayanıldığı ve %35 oranında tüketimin kısıtlandığı senaryoda 10 ay,
- Rusya ve Kazakistan üzerinden demiryolu ve karayolu sevkiyatı ile 8. ayda bitmesi muhtemel Rusya'dan inşa edilecek yeni acil durum boru hattı ile desteklenen ve %40 oranında tüketimin kısıtlandığı senaryoda 21 ay,
- Bütün arz artışı önlemlerin alındığı ve %45 oranında tüketimin kısıtlandığı farklı senaryolarda 8 yıla kadar uzayabilmektedir.⁴⁹

Uzak deniz ablukasının sonuçlarına dönecek olursak, Çin anakarasını vurmaktan kaçınarak nükleer tırmanma riskini azalttığı için tercih edilse de Çin'i ekonomik boğulma yoluyla varoluşsal bir tehdide soktuğu için konvansiyonel tırmanmaya yol açabilir. Çin ordusu, ablukayı delmek için donanmasını Malakka Boğazı'na gönderip ABD Donanması ile riskli bir çatışmaya girmek yerine, ABD'nin deniz gözetleme ve saldırı yeteneklerini köreltmek için asimetrik operasyonlara girişebilir. Çünkü doğrudan bir çatışma hem Çin donanmasını başarısız olması muhtemel bir savaşa sokacak hem de Tayvan ve Güney Çin Denizi gibi Çin için öncelikli alanların savunmasında zafiyete

46 A.g.e.

47 Collins, "A Maritime Oil Blockade Against China: Tactically Tempting but Strategically Flawed".

48 A.g.e: 68.

49 A.g.e: 67-69.

sebeplere olacaktır. Bu sebeple Çin, bir taraftan enerji tedarikini kesintisiz bir şekilde sürdürmenin yollarını bularak ablukanın başarılı olmasını engellerken bir taraftan da simetrik çatışma yerine asimetrik ve dolaylı yanıtlar vererek tırmanma riskini azaltarak ABD'ye zarar verebilir. Daha da önemlisi, ABD'nin finans ve enerji dağıtım ağlarına yönelik kinetik ve siber saldırılar düzenleyerek çatışmanın ABD'ye ekonomik maliyetini artırabilir.⁵⁰

Uzak deniz ablukasının en yumuşak karnı, askeri operasyonun ötesinde küresel ekonomi ve diplomasi alanında yaratacağı devasa şoktur. Çin'e yönelik bir uzak ablukanın istenilen etkiyi gösterebilmesi için gereken süre en az bir yıldır.⁵¹ Çin ekonomisinin küresel tedarik zincirinden bu süre zarfında koparılması, dünyada büyük bir ekonomik çöküş yaratma potansiyeli taşımaktadır. Ayrıca, petrol piyasasından Çin talebinin bir anda silinmesi, fiyatları dibe çekerek Orta Doğu ve diğer emtia ihracatçısı ülkelerde ciddi siyasi ve sosyal krizleri tetikleyecektir. Bu denli yıkıcı bir stratejinin sürdürülebilirliği, ABD'nin uluslararası arenada bulacağı diplomatik desteğe ve bir sonuca ne kadar hızlı varabileceğine bağlıdır. Rusya'nın dahil olmadığı bir abluka senaryosunda Çin'in karasal tedarik hatları (muhtemelen Türkistan dahil) açık kalacaktır. Bunun yanı sıra, bölgedeki diğer aktörlerin tarafsız kalması, kaçakçılık ve transit ticaretin önüne geçilmesini imkânsız hale getirecektir. Son olarak, abluka süresinin uzaması küresel ekonomik sistemde tedarik ve fiyat sorunlarına sebep olacak ve ekonomik sistem için orta vadede çözemeyeceği sorunlar doğuracaktır.

Tarihsel veriler ve güncel kapasiteler incelendiğinde deniz ablukasının bir çatışmayı kendi başına sonlandıracak bir strateji olmadığı, aksine uzun yıllar sürececek bir yıpratma savaşı aracı olduğu ortaya çıkmaktadır. ABD'nin Çin'e uygulayacağı bir enerji ablukasını, Çin ordusunu durdurmadan ziyade Çin sivil ekonomisini hedef alacaktır. Çin'in sivil ekonomisine ve dayanma kapasitesine karşı girişilecek yavaş işleyen böylesi bir ekonomik boğma hareketi, ABD ve müttefiklerini diplomatik olarak izole etme ve küresel ekonomik sistemi parçalama potansiyeline sahiptir.

Ancak, Çin'in dayanma kapasitesi göz önüne alındığında, ablukanın başarısı ABD'nin ve müttefiklerinin kendi yarattıkları küresel ekonomik felakete Çin'den daha uzun süre dayanabilme iradesine bağlı olacaktır. Uzak deniz ablukasını, ABD stratejisinin merkezinde Çin'e karşı kendi başına veya sınırlı çatışma senaryoları dahilinde kullanılması istenilen etkiyi doğurmayacak ve yeni ciddi riskler doğuracaktır. Bu sebeple, uzak deniz ablukasını, geniş kapsamlı ve topyekûn harp ortamında izlenecek stratejinin tamamlayıcı bir unsuru olarak etkili olabilir; aksi takdirde her ülkeyi etkileyen küresel düzeyde yıkıcı ekonomik sonuçları olan bir eylem olacaktır.

Sonuç olarak; erişimin ve enerji güzergâhlarının silahlaştırılması, küresel müşterekleri kontrol edebilen hegemonik deniz güçlerinin başvurabileceği bir stratejik zorlama aracıdır. Ancak bu silahın başarılı olması ve yaratacağı etki, hedef alınan devletin küresel sistemdeki konumuyla doğrudan ilişkilidir. Posen'in kavramsal çerçevesi üzerinden şekillenen deniz ablukasını ve tecrit kapasitesi; küresel tedarik zincirlerinin çerperinde yer alan, karasal alternatiflerden yoksun ve ekonomik izolasyonunun sistemik bir küresel şok yaratmayacağı izole aktörlere karşı (1990'lardaki Irak örneğinde olduğu gibi) son derece düşük maliyetli ve sonuç alıcı bir silah olarak işleyebilir.

Buna karşılık, Çin gibi küresel ekonomik sistemin tam merkezinde yer alan devasa bir üretim/tüketim hacmine ve karasal stratejik derinliğe sahip bir aktör düşünüldüğünde denklem tamamen tersine dönmektedir. İzole ve zayıf bir devleti boğmak için tasarlanan abluka stratejisi, Çin gibi sisteme entegre ve güçlü bir aktöre uygulandığında küresel ekonomiyi felç edebilir. Üstelik bu yüksek riskli hamle, tıpkı arzın silahlaştırılmasında olduğu gibi, güçlü hedef ülkeyi karasal enerji hatlarına yönelme, alternatif yakıtlar geliştirme ve siber/asimetrik misillemeler yapma gibi cevaplar vermeye zorlar.

50 Cunningham, "The Maritime Rung on the Escalation Ladder": 734, 766-767.

51 Collins ve Murray, "No Oil for the Lamps of China?"; Collins, "A Maritime Oil Blockade Against China: Tactically Tempting but Strategically Flawed".

Özetle, enerji nakil hatlarının ve küresel dar geçitlerin (*chokepoints*) birer silaha dönüştürülmesi, zayıf ve izole devletlere karşı boyun eğdirici bir güç olabilir. Öte yandan küresel tedarik zincirlerinin kalbindeki devlere karşı kullanıldığında, ablukayı uygulayan gücü devasa ekonomik çöküşlerle baş başa bırakabilecek, uzun vadede hegemonyanın kendi deniz tekelini by-pass edebilecek, alternatif mimarilerin inşasını hızlandırabilecek bir stratejik illüzyondur.

Sonuç

Uluslararası sistemde enerjinin silahlaştırılması, devletlerin birbirine karşı kullanabilecekleri etkili zorlama araçlarından biri olarak kabul edilir. Bu raporun tarihsel ve güncel analizleri ise enerjinin silahlaştırılmasının etkileri bakımında genellikle aşırı abartıldığını, enerji piyasasının tabiatının ve silahlaştırmanın olumsuz yan etkilerinin göz ardı edildiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada enerjinin silahlaştırılması, üretici devletlerin siyasi avantaj sağlama amaçlı arz kesintilerine başvurusu (1973 ve Rusya örnekleri) ve baskın deniz gücünün arzı engellemesi ile tedarik yollarını kapatması (ABD-Çin abluka senaryoları) şeklinde iki boyutta incelenmiştir. Ancak incelenen her iki boyut da ortak bir stratejik gerçeğe işaret etmektedir: Enerjinin silahlaştırılması, tek başına siyasi zafer getiren sihirli bir formül değil; hedef ülkeyle birlikte bölgesel ve küresel ekonomik sisteme de zarar veren ve silahı kullanana zarar verme riski taşıyan bir araçtır.

Rusya'nın 2022'de Avrupa'yı dize getirmek için doğal gaz vanalarını kapatması kısa vadede üretim aksamalarına ve enflasyona sebep olmuştur. Ancak Avrupa'nın 4. aşama reaksiyonu (ABD ve Norveç'ten LNG ikamesi, talep yönetimi ve çeşitlendirme), Rusya'nın en büyük pazarını kalıcı olarak kaybetmesiyle sonuçlanan bir "bumerang etkisi" yaratmıştır.

Benzer şekilde, ABD'nin Çin'e uygulayacağı olası abluka senaryolarının da maliyet yüksekliği, operasyonel zorluklar ve Çin'in yapısal direnci karşısında başarısız olma ihtimali yüksektir. Çin'in stratejik rezervleri, elektrikleşme temayülü, talep kontrolü kabiliyeti, kömür tabanlı metanol gibi ikame yakıt kapasiteleri ve Rusya-Kazakistan üzerinden kurduğu karasal "Petrol İpek Yolu", ablukanın sonuç verme süresini yıllara yayacaktır. Çin'in ekonomik sistem içerisindeki pozisyonu ve önemi göz önüne alındığında yıllara yayılan bir ablukanın olumsuz etkileri, Çin ile sınırlı kalmayacak ve küresel çapta ciddi sonuçlar doğuracaktır.

Öte yandan, rakibi nükleer eşiği aşmadan ekonomik olarak boğma fikri teorik olarak cazip görünse de pratikte hedef devletin bekasını tehdit ettiği için tırmanma ile neticelenebilir. Enerji damarları kesilen bir Çin, denizde doğrudan ABD ile yüzleşmek yerine ABD'nin finans, elektrik ve askeri-sivil ağlarına yönelik yıkıcı siber saldırılarla asimetrik cevaplar verebilir.

Bu rapordaki analizler, arzın silahlaştırılmasının kısa vadede hedefe, orta-uzun vadede silahı kullanana zarar vereceğini ve abluka yoluyla erişimin kısıtlanmasının da Çin gibi küresel tedarik zincirlerinin merkezinde yer alan ve karasal stratejik derinliğe sahip bir güce karşı işlevsiz kalacağını vurgulamaktadır. Ancak bu durum, deniz abluhasının veya enerji ambargolarının stratejik açıdan rasyonel olmayan araçlar olduğu anlamına gelmez. Bu araçlar; küresel sisteme daha az entegre olmuş, karasal alternatifleri ve komşularla ticari bağları sınırlı, iç üretim ve ikame kapasitesi zayıf ve daha izole devletlere karşı uygulandığında, hedeflenen rejimleri dize getirmede veya askeri

kapasitelerini felç etmede oldukça etkili bir zorlama aracı olabilir. Bu raporda temelde doğal gaz ve petrol üzerinden yapılan analizler, temiz enerji, silah, ulaşım dahil olmak üzere birçok temel ve stratejik sektörde kritik bir girdi olan nadir toprak elementleri (NTE) için de düşünülüp değerlendirilmelidir.

Bu raporda hidrokarbonlar (petrol ve doğal gaz) ekseninde kurulan silahlaştırma denklemi; temiz enerji, savunma sanayii ve yüksek teknoloji sektörleri için kritik olan nadir toprak elementleri için de doğrudan geçerlidir. Bu sebeple stratejik ve jeopolitik hesaplamalarda bu kritik elementlerin tedarik zincirleri önemli bir yer alacaktır.

Kaynakça

- “2025 Statistical Review of World Energy”. Energy Institute, 2025.
- Adelman, Morris Albert. “The Real Oil Problem Energy”. *Regulation* 27, sy 1 (2004): 16-21.
- Åslund, Anders, ve Steven Fisher. *New Challenges and Dwindling Returns for Russia’s National Champions, Gazprom and Rosneft*. Atlantic Council, 05 Haziran 2020. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/new-challenges-and-dwindling-returns-for-russias-national-champions-gazprom-and-rosneft/>.
- Blackwill, Robert D., ve Meghan L. O’Sullivan. “America’s Energy Edge: The Geopolitical Consequences of the Shale Revolution”. *Foreign Affairs* 93, sy 2 (2014): 102-14.
- Browning, Noah. “Russia Undermining European Gas Supply amid Ukraine Standoff, IEA Says”. *Reuters*, 12 Ocak 2022, blm. Markets. <https://www.reuters.com/article/markets/russia-undermining-european-gas-supply-amid-ukraine-standoff-iea-says-idUSL8N2TS35B/>.
- Chavdarov, Nikolai. “Bulgaria Hit Hardest as Supplies Dwindle”. *The Guardian*, 08 Ocak 2009, blm. World news. <https://www.theguardian.com/world/2009/jan/08/russia-gas>.
- “China - Countries & Regions”. IEA, 10 Haziran 2025. <https://www.iea.org/countries/china/energy-mix>.
- Collins, Gabriel. “A Maritime Oil Blockade Against China: Tactically Tempting but Strategically Flawed”. *Naval War College Review* 71, sy 2 (27 Mart 2018): 49-78.
- . “Energy as a Strategic Space for China: Words and Actions Point to a Competitive Future”. *Mapping China’s Strategic Space*, 28 Şubat 2024. <https://strategicspace.nbr.org/energy-as-a-strategic-space-for-china-words-and-actions-point-to-a-competitive-future/>.
- . *Russia’s Use of the “Energy Weapon” in Europe*. Rice University’s Baker Institute for Public Policy-Center for Energy Studies, 18 Temmuz 2017. <https://www.bakerinstitute.org/research/russias-use-energy-weapon-europe>.
- Collins, Gabriel, ve Steven R. Miles. *Why Is Europe Not Replacing Russian Pipeline Gas With Long-Term LNG Contracts?* Rice University’s Baker Institute for Public Policy, 13 Eylül 2023. <https://www.bakerinstitute.org/research/why-europe-not-replacing-russian-pipeline-gas-long-term-lng-contracts>.
- Collins, Gabriel, ve William Murray. “No Oil for the Lamps of China?” *Naval War College Review* 61, sy 2 (2008): 79-95.
- Cunningham, Fiona S. “The Maritime Rung on the Escalation Ladder: Naval Blockades in a US-China Conflict”. *Security Studies* 29, sy 4 (07 Ağustos 2020): 730-68. doi:10.1080/09636412.2020.1811462.
- Duxbury, Charlie. “How Lithuania Cut Its Ties to ‘Toxic’ Russian Gas”. *POLITICO*, 18 Nisan 2022. <https://www.politico.eu/article/how-lithuania-cut-its-ties-to-toxic-russian-gas/>.

- Gholz, Eugene, ve Daryl G. Press. "Protecting 'The Prize': Oil and the U.S. National Interest". *Security Studies* 19, sy 3 (31 Ağustos 2010): 453-85. doi:10.1080/09636412.2010.505865.
- Kramer, Andrew E. "Russia Cuts Off Gas to Ukraine in Cost Dispute". *The New York Times*, 02 Ocak 2006, blm. World. <https://www.nytimes.com/2006/01/02/world/europe/russia-cuts-off-gas-to-ukraine-in-cost-dispute.html>.
- Ladislaw, Sarah, ve Nikos Tsafos. *Race to the Top: The Case for a New U.S. International Energy Policy*. CSIS, 07 Haziran 2020. <https://www.csis.org/analysis/race-top-case-new-us-international-energy-policy>.
- Leonard, Mark. "China Is Ready for a World of Disorder America Is Not". *Foreign Affairs*, 20 Haziran 2023.
- Leung, Guy C. K., Aleh Cherp, Jessica Jewell, ve Yi-Ming Wei. "Securitization of energy supply chains in China". *Applied Energy* 123 (15 Haziran 2014): 316-26. doi:10.1016/j.apenergy.2013.12.016.
- Li, Jinchao, Lina Wang, Xiaoshan Lin, ve Shen Qu. "Analysis of China's energy security evaluation system: Based on the energy security data from 30 provinces from 2010 to 2016". *Energy* 198 (01 Mayıs 2020): 117346. doi:10.1016/j.energy.2020.117346.
- Manning, Robert A. *The Shale Revolution and the New Geopolitics of Energy*. Atlantic Council, 31 Ekim 2014. <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/the-shale-revolution-and-the-new-geopolitics-of-energy/>.
- Mirski, Sean. "Stranglehold: The Context, Conduct and Consequences of an American Naval Blockade of China". *Journal of Strategic Studies* 36, sy 3 (01 Haziran 2013): 385-421. doi:10.1080/01402390.2012.743885.
- National Reliance on Russian Fossil Fuel Imports*. IEA, 27 Temmuz 2023. <https://www.iea.org/reports/national-reliance-on-russian-fossil-fuel-imports/which-countries-are-most-reliant-on-russian-energy>.
- Oltermann, Philip. "How Gas Rationing at Germany's BASF Plant Could Plunge Europe into Crisis". *The Guardian*, 15 Eylül 2022, blm. Business. <https://www.theguardian.com/business/2022/sep/15/gas-rationing-germany-basf-plant-europe-crisis>.
- The Economist. "Pipe down", 08 Ocak 2009. <https://www.economist.com/europe/2009/01/08/pipe-down>.
- Posen, Barry R. "Command of the Commons: The Military Foundation of U.S. Hegemony". *International Security* 28, sy 1 (2003): 5-46.
- BBC News. "Russia's Gas Fight with Ukraine", 16 Ekim 2014, blm. Europe. <https://www.bbc.com/news/world-europe-29521564>.
- Smith Stegen, Karen. "Deconstructing the 'energy weapon': Russia's threat to Europe as case study". *Energy Policy, Sustainability of biofuels*, 39, sy 10 (01 Ekim 2011): 6505-13.
- Tang, Frank. "Xi Says China Must Brace for 'Dangerous Storms', as Party Congress Kicks Off". *South China Morning Post*, 16 Ekim 2022. <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3196153/xi-says-china-must-brace-dangerous-storms-while-fostering-new>.
- Where Does the EU's Gas Come From?* European Council Council of the European Union, 2025. <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/where-does-the-eu-s-gas-come-from/>.
- Yergin, Daniel. *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money & Power*. Simon and Schuster, 2011.

